

INFORMATION TILL LEGITIMERADE TANDHYGIENISTER

Etiska riktlinjer

Inledning

Varje samhälle skapar sina egna lagar och normsystem. Samhällets etiska normer och värderingar har sitt ursprung i den antika grekiska filosofin. Internationella samverkansorgan skriver gemensamma deklARATIONER om etiska förhållningssätt. Många yrkesförbund och samverkansorgan har skapat egna anpassade etiska regler, såväl på nationell som på internationell nivå. STHF skapade sitt Etiska råd och sina första Etiska regler 1993. Inom området hälso- och sjukvård finns det några primära grundläggande etiska principer som vårt synsätt bottenar i:

AUTONOMIPRINCIPEN

– rätten till självbestämmande

GODHETSPRINCIPEN

– göra gott, förebygga och minska lidande

ICKE SKADA PRINCIPEN

– inte skada eller utsätta någon för onödiga risker

RÄTTVISEPRINCIPEN

– allas lika rättigheter till vård

De olika principerna har ingen absolut giltighet, tvärtom står de ibland i konflikt med varandra. Den enskilde tandhygienisten måste, i en uppkommen situation, utgå ifrån sin egen erfarenhet och väga olika normkällor mot varandra och reflektera över vilket handlings-sätt som är att föredra i en moraliskt känslig situation. Ett exempel på detta kan vara när en patient förlorat sin förmåga till autonomi och inte vill medverka till en behandling som bedöms som nödvändig att genomföra

Varje tandhygienist har ett eget ansvar för sina beslut och handlingar. Avvikelser från en av principerna kan endast rättfärdigas om någon annan princip väger tyngre i den aktuella situationen. De yrkesetiska riktlinjerna ska ses som en hjälp i detta ställningstagande.

En humanistisk människosyn och ett holistiskt synsätt utgör grunden för tandhygienistens förhållande till patienten och till allmänheten där respekten för människan är grundläggande.

STHFs Etiska riktlinjer är inte ett juridiskt dokument och ersätter eller åsidosätter inte gällande lagar och förordningar. Det är varje medlems skyldighet att i sin yrkesutövning sträva efter att följa dessa riktlinjer.

Förhållande till patienten

- › Tandhygienisten ska ha patientens hälsa och välbefinnande som främsta mål.

Tandhygienisten ska verka för en god oral hälsa både på individ-, grupp- och samhällsnivå. Den orala hälsan bidrar till en god allmän hälsa och livskvalitet.

Varje patient ska ges individuellt anpassad information om sitt munhälsotillstånd, undersökning och behandling och vården ska genomföras i samråd med patienten.

Tandhygienisten ska respektera patientens integritet, men även tandhygienisten har en integritet som måste respekteras. Behandling som strider mot krav på vetenskap och beprövad erfarenhet bör ej utföras. En patient får vägra men kan inte kräva behandling.

- › Tandhygienisten ska respektera patientens integritet och rätt till självbestämmande. Tandhygienisten ska iakttä tystnadsplikt och patientens rätt till sekretess.

Patientens integritet är okränkbar. Integriteten är absolut och tillkommer varje person i hans eller hennes egenskap av att vara människa. Den påverkas alltså inte av hur beslutskapabel en person är. Närstående såsom makar och vuxna barn har inte någon bestämmanderätt över patienten.

För underåriga gäller att vårdnadshavaren har både rätt och skyldighet att besluta om frågor som rör barnet. FNs barnkonvention ska alltid beaktas.

I motsats till integriteten är en persons autonomi helt beroende av dennes fysiska och psykiska möjligheter att fatta och verkställa beslut. Integritet kommer från latin och avser människans egenvärde som person medan autonomi mer syftar till den fria viljan. Autonomi kan överlåtas. För vuxna patienter, exempelvis med en demenssjukdom, medvetlösa eller personer med psykisk funktionsnedsättning, som inte kan besluta själva finns i regel en ställföreträdare, anhörig, närstående eller god man, som har förordats att sörja för denna person.

Tandhygienisten ska angående sekretess vara medveten om att det inte bara handlar om tystnadsplikt utan också om all kommunikation som berör och involverar patienten. Detta skall även beaktas vid användning av sociala medier.

- › Tandhygienisten ska inte låta sig påverkas av patientens etniska eller religiösa tillhörighet, politiska åsikt, kön, sexuella läggning, samhällsställning eller fysiska och psykiska förmåga.

Tandhygienisten ska aldrig frångå principen om människors lika värde och aldrig utsätta en patient för diskriminerande handlande eller bemötande.

- › Tandhygienistens förhållande till patienten genomsyras av kunskap, vetenskap, empati och ansvarstagande.

Tandhygienistens förhållningssätt bör vara empatiskt, fyllt av engagemang och förståelse. Däremot kan eller ska inte tandhygienisten ta över patientens eget ansvar för sin orala hälsa.

- › Tandhygienisten ska informera patienten om status, behandling, omfattning och kostnad samt förvissa sig om att hen uppfattat patientens problem till behandling.

Tandhygienisten ska förvissa sig om att uppfatta patientens problem riktigt och att patienten förstått innebörden i given information eller instruktion.

Det kan finnas tillfällen då tandhygienisten är övertygad om att ha informerat patienten, men patienten upplever sig inte ha fått denna information. Det gäller därför att genom uppföljning förvissa sig om att informationen nått fram.

Det kan finnas osynliga barriärer mellan tandhygienist och patient, till exempel i språkbruk, sjukdomsinsikt, kulturella skillnader, blockering hos patienten på grund av oro, ångest eller rädsla som försvårar kommunikationen. Att patienten har förstått och tolkat informationen på ett riktigt sätt är avgörande för att denna ska kunna bestämma om, samtycka till eller avstå från behandling.

Undvik i största möjliga utsträckning att använda familjemedlemmar som tolk. Undvik i största möjliga utsträckning att använda familjemedlemmar som tolk.

Vid rutinåtgärder som patienten har varit med om vid ett flertal tillfällen inhämtas ofta inte ett muntligt samtycke från patienten, utan ett underförstått samtycke anses förekomma då patienten inte motsätter sig att den aktuella åtgärden genomförs.

Det är ofta brister eller upplevda brister i informationen som är anledning till anmälningsärenden.

Journalanteckningar används i utredningen av det enskilda fallet. Uppgifter som handlar om information och patientens inställning till behandlingen är ibland tyvärr bristfälliga. Det är därför av absoluta vikt att notera i journalen vad som har sagts i kommunikationen med patienten, vilka kostnadsförslag som givits och hur patienten förhåller sig till föreslagen behandling och kostnad, även om det ibland blir omfattande anteckningar.

- Tandhygienisten ska vid behov anlita annan sakkunskap.

Tandhygienisten ska utan prestige rådgöra med annan behandlare när patientens behov faller utanför den egna kompetensen. I legitimationsansvaret ingår att tillgodose de behov av vård som patienten behöver. I de fall då denna vård ligger utanför tandhygienistens kompetensområde ska annan kompetens påkallas och kontaktas. Samverkan, samråd och samarbete med andra yrkeskategorier gynnar såväl kvalitet som patientens trygghet inom vården.

Tandhygienisten ansvarar för den vård hon/han utför men också för den behandling som inte ges.

Förhållande till yrkesutövningen

- › Tandhygienisten ska handla i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet och fortlöpande öka, vidga och uppdatera sina kunskaper samt följa utvecklingen inom området vård och omsorg.

Vården ska baseras på kunskaper från vetenskaplig forskning, klinisk erfarenhet av vetenskapligt utprovade behandlingsmetoder samt evidensbaserade metoder och stöd av nationella riktlinjer för tandvården.

Tandhygienisten kan neka till att utföra en åtgärd om det står i strid med vetenskap och beprövad erfarenhet eller om den inte bedöms vara till gagn i den aktuella situationen. Tandhygienist kan också neka behandling om patienten uppträder kränkande eller hotfullt. En patient kan vägra men inte kräva behandling. Tandhygienisten ska vid forsknings- och utvecklingsarbete följa gällande forskningsetiska principer.

- › Tandhygienisten ska hålla sig uppdaterad om gällande lagstiftning som i allmän lag eller särskilda författningar och föreskrifter åläggs i yrkesutövningen.

Tandhygienisten är skyldig att hålla sig underrättad om vilka krav lagar, förordningar och författningar ställer på patientarbetet och den enskilde tandhygienisten. Tandhygienisten ska nogsamt dokumentera alla patientkontakter och utvärdera sina behandlingar och sin verksamhet. Händelse som kunnat skada eller har skadat patient ska anmälas till den som innehar ledningsansvar eller till ansvarig myndighet allt enligt gällande lagstiftning

Odontologisk personal räknas som hälso- och sjukvårdspersonal och lyder under samma regelverk. Alla lagar och förordningar finns tillgängliga hos Socialstyrelsen, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, Försäkringskassan och Inspektion för vård och omsorg, IVO.

Förhållande till allmänhet, kollegor och andra professioner

- › Tandhygienisten ska främja och bidra till ett gott samarbete mellan kollegor och andra yrkesgrupper samt visa respekt för deras kunskaper. Hänsyn till den enskilde patienten är överordnad hänsyn till kollegor och andra samarbetspartner.

Tandhygienist ska arbeta för att ett gott samarbete utvecklas och upprätthålls med såväl kollegor som andra yrkesprofessioner, för patientens bästa. Detta synsätt måste också prägla förhållandet till professioner utanför tandvården. Genom visad respekt samt insikt i och förståelse för andra yrkesgruppers kompetensområden, kan tandhygienisten även bidra till att stärka allmänhetens förtroende för yrkesutövningen och respekten för yrkeskåren

När kollegas eller annans arbete används i skrift eller tal ska hänvisning ske till vederbörande med namn. Tandhygienist ska eftersträva att intressekonflikter löses internt och vid behov med stöd från STHFs Etiska råd.

Tandhygienist som delegerar arbetsuppgift ska ansvara för att den som fått uppgiften har förstått informationen och har förutsättningar att klara uppgiften.

- › Tandhygienisten ska marknadsföra sig själv, sin yrkesutövning eller yrkeskåren på ett vederhäftigt, korrekt och sakligt sätt.

Vid marknadsföring får tandhygienisten inte framhålla sig själv som skickligare än sina kollegor. Annonseringen får heller inte vilseleda patienterna i olika sakfrågor såsom behandling och kostnader. Informationen ska vara saklig och korrekt samt värdig till form och innehåll.

När så behövs ska tandhygienisten vara beredd att stödja och hjälpa kollegor och andra behandlare. En fördelning av arbetsuppgifter mellan olika yrkesgrupper får aldrig ske på bekostnad av patientsäkerheten.

En tandhygienist kan av olika anledningar råka i konflikt på sin arbetsplats. Det kan röra sig om samarbetssvårigheter, meningsskiljaktigheter om behandling etc. Kan inte en uppgörelse nås på egen hand kan tandhygienisten med förtroende vända sig till STHFs Etiska råd. Rådet finns tillgängligt för att hjälpa enskilda tandhygienister med stöd och rådgivning. Kunskap finns om vart man kan vända sig för att få ytterligare hjälp om så krävs. Etiska rådet har tystnadsplikt.

Sveriges Tandhygienistförening
är en partipolitiskt obunden förening
som organiserar landets legitimerade
tandhygienister.

BOX 1419, 111 84 STOCKHOLM
TFN VX 08-442 44 60 | INFO@TANDHYGIENISTFORENING.SE
WWW.TANDHYGIENISTFORENING.SE | EN DEL AV SRAT